Hushållens inflationsåsikter – historien om två undersökningar

AV STEFAN PALMQVIST OCH LENA STRÖMBERG
Stefan Palmqvist arbetar på avdelningen för penningpolitik och Lena Strömberg arbetar på avdelningen för marknadsoperationer.

Från slutet av 1970-talet fram till och med 2001 har Statistiska centralbyrån (SCB) frågat hushållen om deras syn på aktuell och framtida prisutveckling. Från och med 2002 tog Growth from Knowledge (GfK), som är ett internationellt marknadsundersökningsbolag, över undersökningen. Före bytet av företag, i november och december 2001, gjorde GfK undersökningar parallellt med SCB:s ordinarie undersökningar. Trots nästan identiska frågeställningar redovisade GfK betydligt högre genomsnittliga inflationsuppfattningar och –förväntningar. Vår genomgång av svaren visar att en del av skillnaderna berodde på att företagen hanterade de svar som innebar att priserna var ”ungefär desamma” olika; GfK valde att be dessa personer att närmare precisera sina svar. GfK fångade därtill upp fler låginkomsttagare, med högre inflationsuppfattningar och -förväntningar. Dessa faktorer förklarar upp till en tredjedel av skillnaden mellan SCB:s och GfK:s undersökningar. Resten visar sig främst i form av att det är fler personer som tror på faktisk prisstabilitet, det vill säga oförändrade priser, i GfK:s undersökningar.

Vi tackar Jesper Hansson, Staffan Viotti, Kerstin Wallmark och Klas-Göran Warginger för synpunkter och kommentarer, Ylva Hedén för STATA-hjälp, Anita Olsson-Malmberg på SCB och Richard Hansson på GfK för data och svar på frågor om enkäterna, samt Petter Lundberg på SCB för uppgifter om hushållens inkomstfördelning.

Enkäten – förr och nu

I Sverige genomförs sedan 1973 en enkätundersökning som heter Hushållens inköpsplaner (HIP). Enkäten, som samlades in kvartalsvis till 1992 och månadsvis därefter, innehåller frågor om hushållens syn på sin egen och den svenska ekonomiska utvecklingen. Andra frågor har en mer direkt anknytning till hushållens inköpsplaner, t.ex. om hushållen tänker köpa eller byta bil eller hus inom de närmaste två åren. Sedan Konjunkturinstitutet blev uppdragsgivare och ansvarig myndighet 1979 inkluderar HIP:en även frågor om hushållens syn på aktuell och framtida

prisutveckling.[1] Ett skäl till att dessa frågor inkluderades var att få svar på om prisregleringarna på 1970-talet hade önskad effekt.[2]

I enkäten ”Hushållens inköpsplaner” finns sedan 1979 frågor om aktuell och framtida prisutveckling.

Inflationsförväntningar av den typ HIP:en avser att mäta spelar en viktig roll även i den nuvarande penningpolitiska regimen. Sedan 1993 har Riksbanken ett inflationsmål, uttryckt som att inflationen ska vara 2 procent per år (med en tolerans för avvikelser på ±1 procentenhet). Eftersom penningpolitiken verkar med viss fördröjning baseras de penningpolitiska besluten på prognoser av bl.a. inflationsutvecklingen framöver.[3] Inflationsförväntningarna ingår som en av flera bestämningsfaktorer i prognosen för de framtida löneutfallen, som i sin tur påverkar inflationsprognosen. Därför följer Riksbanken löpande utvecklingen av inflationsförväntningarna och publicerar dem regelbundet i sina inflationsrapporter.

Undersökningen gjordes ursprungligen av SCB, men togs över av GfK i januari 2002.

Under åren 1973–2001 gjordes undersökningarna av Statistiska centralbyrån (SCB). År 2002 tog företaget Growth from Knowledge (GfK)[4] över undersökningarna. I november och december 2001 gjordes undersökningar av både SCB och GfK för att man skulle kunna studera om undersökningarna gav likartade resultat. Diagram 1 visar hushållens inflationsförväntningar tillsammans med faktisk inflation.

Diagram 1. Hushållens inflationsförväntningar och inflationsutfall, 1979–2005
Procent

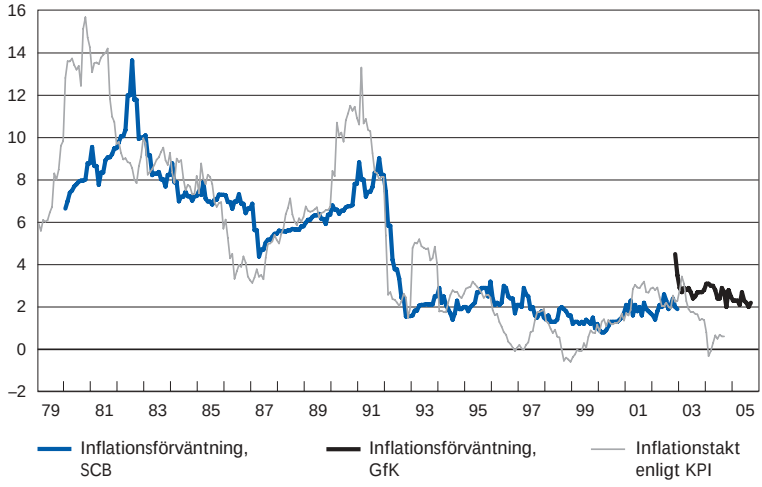

Anm. Inflationsförväntningarna är framskjutna tolv månader för att kunna jämföras med inflationsutfallen.

Källor: GfK och SCB.

1 Frågorna om prisutvecklingen fanns även med i den första undersökningen 1978.
2 Se beskrivningen i Jonung (1981), fotnot 7.
3 Se Heikensten (1999) och Heikensten & Vredin (2002) för en beskrivning av hur Riksbanken arbetar för att uppnå inflationsmålet.
4 GfK är ett internationellt marknadsundersökningsbolag.

Tabell 1. Hushållens inflationsåsikter enligt GfK och SCB
Procent respektive procentenheter

	GfK	SCB	Skillnad
Inflationsuppfattning			
November 2001	3,32	2,04	1,28***
December 2001	3,40	2,44	0,96***
Inflationsförväntning			
November 2001	4,53	2,03	2,50***
December 2001	3,49	1,93	1,56***

Anm. *** anger signifikans på 1-procentsnivån. Vid beräkning av standardfelet för skillnaden mellan de två mätningarna har vi antagit att dessa är oberoende av varandra.

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

Både inflationsuppfattningar och inflationsförväntningar är högre i GfK:s undersökningar än i SCB:s.

Som framgår av diagram 1 och tabell 1 är både inflationsuppfattningarna och inflationsförväntningarna högre i GfK:s undersökningar än i SCB:s. Skillnaderna i inflationsåsikter är statistiskt säkerställda och kan alltså inte förklaras av att de två undersökningarna slumpmässigt råkar fånga upp individer med olika inflationsåsikter.[5]

Man kan alltså konstatera att de två undersökningarna ger signifikant skilda resultat, trots att de avser samma månader. Dessutom är de uppmätta skillnaderna av ekonomisk betydelse, eftersom inflationsförväntningar på 3,5 procent kan ge helt andra implikationer för penningpolitiken än inflationsförväntningar på ungefär 2 procent.

Denna artikel avser att klargöra varför de två undersökningarna ger så olika resultat. Tänkbara förklaringar är att representativiteten kan skilja sig åt mellan undersökningarna, samt att undersökningarna skiljer sig åt vad gäller de hushåll som tror att priserna är (respektive kommer att vara) ungefär desamma som för tolv månader sedan (respektive om tolv månader). Hur mycket av skillnaden kan vi förstå och förklara i efterhand och, om vi inte kan förstå hela skillnaden, finns det något sätt att justera serierna, så att vi kan få en serie som är jämförbar över tiden?

Beskrivning av enkäten

Inflationsuppfattningarna mäter hur hushållen uppfattar dagens priser i förhållande till för ett år sedan.

Frågorna i de båda undersökningarna är nästan identiska. Beskrivningen som följer gäller därför båda undersökningarna om inget annat anges.[6] I enkäten finns det två kategorier av frågor som handlar om prisutvecklingen.[7] Den första avser att mäta hur hushållen uppfattar dagens priser i förhållande till priserna för ett år sedan, de s.k. inflationsuppfattningarna.

5 Inflationsåsikter används som samlingsnamn för både inflationsuppfattningar och inflationsförväntningar.

6 En del av frågorna har ändrats över tiden. Beskrivningen här avser därför i första hand frågeställningarna från och med oktober 1995.

7 I GfK:s undersökningar finns det tre kategorier. Den tredje handlar om prisutvecklingen om två år och analyseras inte närmare här.

Diagram 2. Schematisk bild över frågorna kring hushållens inflationsuppfattningar

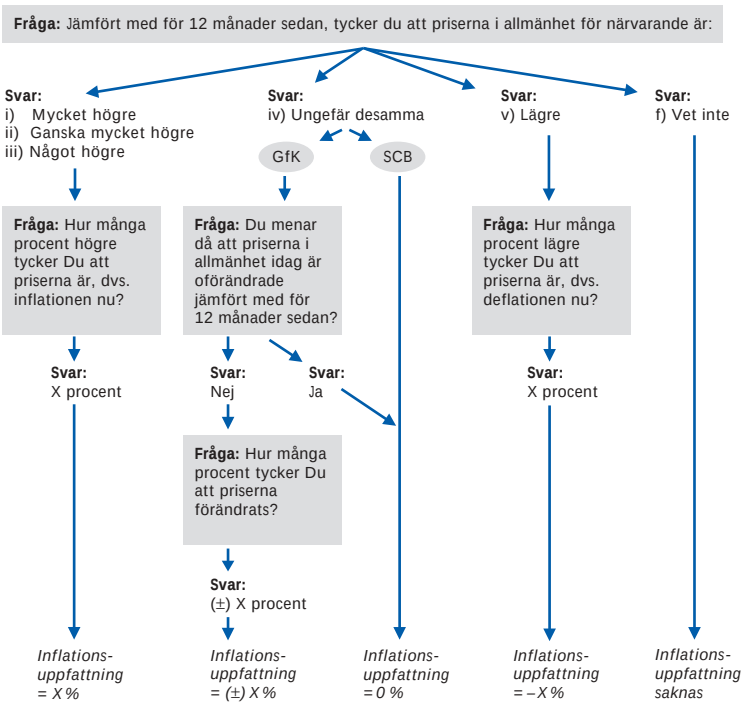

Diagram 2 visar en schematisk bild över frågeställningen kring hushållens inflationsuppfattningar.

Den intervjuade får först svara på vad som hänt med priserna under de senaste tolv månaderna i kvalitativa termer. Detta innebär att den intervjuade tillfrågas om priserna i allmänhet i dag är *mycket högre*, *ganska mycket högre*, *något högre*, *ungefär desamma*, eller *lägre* än för tolv månader sedan. Därefter får den intervjuade uppge hur många procent högre eller lägre han/hon anser att priserna är i dag jämfört med för tolv månader sedan.

Inflations-förväntningarna mäter hur hushållen tror att priserna kommer att utvecklas under det närmaste året.

Den andra kategorin avser att mäta hur hushållen tror att priserna kommer att utvecklas under det närmaste året, de s.k. inflationsförväntningarna. Även detta sker först i kvalitativa termer, dvs. den tillfrågade får svara på om priserna i allmänhet om tolv månader kommer att *stiga snabbare*, *stiga i samma takt*, *stiga långsammare*, *vara i stort sett oförändrade*, eller *sjunka något*.[8] Efter att ha gett ett kvalitativt svar får den intervjuade svara på hur många procent högre eller lägre den tror att priserna kommer att vara om tolv månader jämfört med i dag.

[8] Dessa svarsalternativ är tillämpbara för de ca 52 procent som svarat något av alternativen som innebär att de anser att dagens priser är högre än för tolv månader sedan på frågan om inflationsuppfattningen. Resterande ca 48 procent, som svarat *ungefär desamma*, eller *lägre* på denna fråga får istället välja mellan alternativen *stiga*, *vara i stort sett oförändrade*, eller *sjunka* på frågan om inflationsförväntningarna.

Urvalsförfarandet är ett stratifierat urval med avseende på ålder, kön och region.

I enkäten finns också ett antal bakgrundsfrågor, t.ex. frågor om ålder, kön, inkomst och region. Urvalsförfarandet är ett s.k. stratifierat urval, vilket innebär att populationen (individer i åldrarna 16–84 år)[9] delas in i ett antal grupper, s.k. strata. Som underlag för stratifieringen används ålder, kön och region. Inom varje stratum görs sedan ett slumpmässigt urval av individer. Vid beräkning av genomsnittliga inflationsåsikter används vikter som gör att urvalet blir representativt för populationen med avseende på just ålder, kön och region. Om det exempelvis är för få män i urvalet kommer alla mäns svar att viktas upp för att matcha könsstrukturen i populationen.

Den största skillnaden mellan de två undersökningarna gäller urvalsförfarandet. SCB drog individer ur Registret över totalbefolkningen (RTB), ringde upp de utvalda och försökte få svar från så många som möjligt av dem. Under 2000 och 2001 svarade ungefär 1 400 personer (av ca 2 100 utvalda) på enkäten varje månad. GfK ringer däremot till slumpmässigt valda telefonnummer. Om ingen kan eller vill svara på frågorna väljs ett nytt telefonnummer tills man fått svar från 1 500 personer.

Inflationsförväntningar och socioekonomiska faktorer

Att hushållens inflationsåsikter kan skilja sig åt mellan olika socioekonomiska grupper har tidigare visats av bl.a. Jonung (1981) och Bryan & Venkatu (2001a och 2001b), som visar att män oftast har lägre inflationsåsikter än kvinnor och att inflationsåsikterna faller med stigande inkomst. Om det är fler kvinnor eller fler låginkomsttagare som svarar på GfK:s undersökningar än vad det var i SCB:s så skulle detta kunna vara en förklaring till varför GfK:s undersökningar i genomsnitt ger högre inflationsåsikter. Tabell 2 visar hur inflationsåsikterna varierar med socioekonomiska faktorer i GfK:s undersökningar från och med november 2001.

Den första kolumnen i tabell 2 visar inflationsuppfattningarna för respektive socioekonomisk grupp och den andra kolumnen inflationsförväntningarna. Vi ser exempelvis att männens inflationsuppfattning i genomsnitt var 2,15 procent under perioden och att deras inflationsförväntning i genomsnitt var 2,25 procent. Motsvarande siffror för kvinnorna var 3,16 respektive 3,23 procent. På samma sätt kan resultaten för olika inkomstgrupper, utbildningar, osv. avläsas. Den faktiska KPI-inflationen

[9] I SCB:s undersökningar fanns ingen övre åldersgräns för populationen.

TABELL 2. HUSHÅLLENS INFLATIONSÅSIKTER UPPDELADE PÅ SOCIOEKONOMISKA FAKTORER ENLIGT GFK:S UNDERSÖKNINGAR, NOVEMBER 2001–MAJ 2004
PROCENT

Socioekonomisk faktor	Inflations-uppfattning	Inflations-förväntning	Andel i enkäten	Viktad andel	Andel i populationen
Totalt	2,64	2,72	100	100	100
Kön					
Män	2,15	2,25	47,9	49,5	49,5 a)
Kvinnor	3,16	3,23	52,1	50,5	50,5 a)
Civilstånd					
Ensamstående	2,72	2,79	38,9	39,2	34,3 b)
Gift/sambo	2,55	2,67	56,3	56,0	65,7 b)
Annan typ av hushåll	3,08	2,81	4,9	4,8	–
Familjesituation					
Utan barn	2,59	2,68	69,9	70,2	69,0 b)
Med barn	2,70	2,81	30,1	29,8	31,0 b)
Utbildning					
Grundskola	3,22	3,07	18,6	19,4	25,5 c)
Gymnasium	2,91	2,96	41,8	41,7	46,0 c)
Universitet eller högskola	2,08	2,31	39,5	38,8	28,6 c)
Årsinkomst					
Upp till 180 000 kr	3,44	3,18	21,6	22,1	33,2 d)
180 001–285 000 kr	2,85	2,89	27,9	28,0	23,6 d)
285 001–440 000 kr	2,30	2,54	25,6	25,2	21,6 d)
Mer än 440 000 kr	1,87	2,19	24,9	24,7	21,4 d)
Ålder					
16–24 år	3,03	3,13	13,4	13,6	13,3 a)
25–34 år	2,16	2,43	19,2	18,1	17,2 a)
35–49 år	2,51	2,70	25,8	25,8	26,1 a)
50–64 år	2,54	2,70	24,8	23,2	24,4 a)
65–84 år	3,17	2,80	16,9	19,4	19,0 a)
Region					
Götaland	2,39	2,64	47,5	47,1	48,0 a)
Svealand	2,34	2,70	19,6	19,7	18,4 a)
Norrland	2,29	2,66	13,8	14,2	13,0 a)
Stockholm	2,23	2,40	19,2	19,1	20,6 a)
Arbete					
Sysselsatt	2,35	2,58	62,2	60,5	60,8 e)
Arbetslös	3,11	3,30	3,5	3,4	2,5 e)
Ej i arbetskraft	3,12	2,92	34,3	36,1	36,7 e)
Bostad					
Hyresrätt	3,03	3,01	34,1	33,9	41,5 f)
Bostadsrätt	2,35	2,51	18,1	18,2	17,5 f)
Villa, radhus	2,48	2,60	47,5	47,6	41,0 f)
Annan typ av bostad	3,49	3,42	0,3	0,3	–

Anm. a) enligt SCB:s Befolkningsstatistik år 2001, b) enligt SCB:s ”Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), 2000–2001”, c) enligt SCB:s register ”Befolkningens utbildning, version 2004-01-01”, d) enligt SCB:s ”Hushållens ekonomi, 2001”, e) beräknat från SCB:s AKU och Befolkningsstatistik år 2001. Proportionerna i tabellen är beräknade som andel av befolkningen 16–84 år och f) enligt SCB:s ”Bostads- och hyresundersökningen 2000”.

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

var i genomsnitt 1,93 procent och den s.k. UND1X-inflationen var i genomsnitt 2,21 procent under den aktuella perioden, dvs. något lägre än genomsnitten för flertalet grupper i tabellen.[10]

[10] UND1X-inflationen mäts som KPI-inflationen exklusive hushållens räntekostnader för egnahem och direkta effekter av ändrade indirekta skatter och subventioner.

Män, högutbildade och höginkomsttagare har lägre inflationsåsikter än kvinnor, lågutbildade respektive låginkomsttagare.

Resultaten i tabell 2 bekräftar i mångt och mycket tidigare studier. I enlighet med Bryan & Venkatu (2001a), som studerar hushållens inflationsåsikter i USA, finner vi att även i Sverige har män lägre inflationsåsikter än kvinnor, högutbildade har lägre inflationsåsikter än lågutbildade, och höginkomsttagare har lägre inflationsåsikter än låginkomsttagare. Vidare finner vi också ett ”U-format” samband mellan ålder och inflationsåsikter. Den yngsta gruppen, 16–24 år, har de högsta inflationsåsikterna. Inflationsåsikterna är lägre i åldersgruppen 25–34 år och stiger därefter med åldern. Vi finner också att ensamstående har högre inflationsåsikter än gifta.

Till detta kan vi lägga ytterligare några socioekonomiska faktorer, som att barnfamiljer har högre inflationsåsikter än de som inte har barn, att de som inte arbetar har högre inflationsåsikter än sysselsatta och att de som hyr sin bostad har högre inflationsåsikter än de som äger sin bostad. Vi kan också konstatera att inflationsåsikterna inte skiljer sig nämnvärt mellan de olika regionerna.[11]

Den tredje kolumnen i tabell 2 visar hur stor andel de olika grupperna utgör i enkäten. Det är exempelvis 47,9 procent män och 52,1 procent kvinnor som svarat på enkäten. Den fjärde kolumnen visar de viktade proportionerna, dvs. hur stor andel det finns inom respektive socioekonomisk grupp när vi tar hänsyn till de vikter som används för att göra enkäten representativ med avseende på kön, ålder och region. I det aktuella exemplet framgår att de viktade andelarna utgörs av 49,5 procent män och 50,5 procent kvinnor. I den sista kolumnen ser vi den ”sanna” andelen i befolkningen enligt andra källor. Där framgår att det var just 49,5 procent män och 50,5 procent kvinnor i populationen. Om vi håller oss till det aktuella exemplet så var det alltså för få män som valdes ut för att svara på enkäten. Männens svar har därför viktats upp vilket ger en bättre överensstämmelse med den faktiska könsstrukturen i populationen. Överensstämmelsen är också relativt god mellan undersökningens och populationens ålders- och regionsstruktur, de två faktorer som används för stratifiering utöver kön. Däremot är överensstämmelsen sämre vad gäller utbildning och inkomst, där undersökningarna fångar upp en för liten andel grundskoleutbildade och låginkomsttagare.

[11] För en diskussion om varför inflationsåsikter kan skilja sig åt mellan olika socioekonomiska grupper, se Bryan & Venkatu (2001a). En vanlig hypotes bygger på att de olika grupperna *de facto* upplever olika inflationstakter, eftersom konsumtionsmönster kan skilja sig åt mellan grupperna. Empiriskt tycks det dock vara så att skillnaderna i inflationsåsikter i enkäterna är betydligt större än vad de faktiska inflationsskillnaderna mellan grupperna är, se t.ex. Kokoski (2000). För den här artikeln spelar orsaken till skillnaderna i inflationsåsikter ingen roll, utan det räcker med att konstatera att sådana skillnader finns.

Vissa av dessa socioekonomiska faktorer kan naturligtvis vara korrelerade med varandra. Exempelvis har individer med högskole- eller universitetsutbildning oftast en högre inkomst än de med gymnasieutbildning. Vidare har kvinnor oftast lägre inkomster än män. För att särskilja effekten av de olika socioekonomiska faktorerna och för att kunna kvantifiera effekten av skillnader i socioekonomisk struktur mellan de två undersökningarna skattas följande regressionsekvation

$$\pi_{i,t} = \alpha + \sum_j \beta_j D_j + \varepsilon_{i,t}, \qquad (1)$$

där $\pi_{i,t}$ är inflationsuppfattningen respektive inflationsförväntningen hos individ i i period t och D_j är en uppsättning dummy-variabler för respektive socioekonomisk faktor (t.ex. en dummy-variabel för kön och tre dummy-variabler för inkomst).[12] Resultaten framgår av tabell 3.

Den första kolumnen i tabellen visar resultaten från skattningen där inflationsuppfattningen är den beroende variabeln och den andra motsvarande resultat när inflationsförväntningen är den beroende variabeln. Konstanterna innebär att referensindividen (en ensamstående man utan barn, med grundskoleutbildning, en årsinkomst under 180 000 kronor, i åldern 16–24 år, med arbete och som bor i hyresrätt) har en inflationsuppfattning på i genomsnitt 2,90 procent och en inflationsförväntning på i genomsnitt 3,08 procent under perioden. Koefficienterna på dummyvariabeln för kön innebär att en kvinna med i övrigt samma bakgrund har en inflationsuppfattning som i genomsnitt är 0,84 procentenheter högre (dvs. 3,74 procent) och en inflationsförväntning som i genomsnitt är 0,91 procent högre (dvs. 3,99 procent) under perioden. Utöver kön finns de största signifikanta skillnaderna i inflationsåsikter mellan individer i olika inkomstklasser. En individ i den högsta inkomstklassen har, allt annat lika, en inflationsuppfattning respektive -förväntning som i genomsnitt är 1,46 respektive 0,79 procentenheter lägre än en individ i den lägsta inkomstklassen.

Flertalet av dummy-variablerna är var för sig signifikant skilda från noll. När vi testar om samtliga koefficienter för dummy-variablerna inom respektive kategori är noll finner vi att de flesta socioekonomiska faktorerna är signifikanta. Enda undantaget är *arbete*, där varken inflationsuppfattningen eller inflationsförväntningen skiljer sig signifikant mellan de som är sysselsatta, arbetslösa, eller inte ingår i arbetskraften.[13]

---

[12] Formellt sett innebär detta att ekvationen skattas som en s.k. poolad panel. Enkelt uttryckt innebär detta att vi bortser från att observationerna härrör från olika tidpunkter och behandlar dem som om de var uppmätta vid ett och samma tillfälle.

[13] I regressionen har vi uteslutit *region* som förklarande variabel eftersom inflationsåsikterna inte varierar systematiskt mellan regionerna när *region* inkluderas i regressionen. Uppgift om *region* saknas dessutom för november 2001 och för perioden januari 2002–januari 2003, varför en uteslutning av *region* ger betydligt fler observationer i regressionen.

Tabell 3. Hushållens inflationsåsikter som funktion av socioekonomiska faktorer enligt GfK:s undersökningar, november 2001–maj 2004
Procentenheter

Socioekonomisk faktor	Inflationsuppfattning	Inflationsförväntning
Konstant	2,90***	3,08***
Kön	*[F=206,89***]*	*[F=303,73***]*
Män	r	r
Kvinnor	0,84***	0,91***
Civilstånd	*[F=34,64***]*	*[F=11,00***]*
Ensamstående	r	r
Gift/sambo	0,47***	0,23***
Familjesituation	*[F=38,70***]*	*[F=11,40***]*
Utan barn	r	r
Med barn	0,51***	0,25***
Utbildning	*[F=65,80***]*	*[F=57,29***]*
Grundskola	r	r
Gymnasium	– 0,02	– 0,07
Universitet eller högskola	– 0,67***	– 0,62***
Inkomst	*[F=46,22***]*	*[F=21,04***]*
Upp till 180 000 kr	r	r
180 001–285 000 kr	– 0,53***	– 0,23**
285 001–440 000 kr	– 1,12***	– 0,54***
Mer än 440 000 kr	– 1,46***	– 0,79***
Ålder	*[F=15,94***]*	*[F=6,71***]*
16–24 år	r	r
25–34 år	– 0,19	– 0,37***
35–49 år	0,20	– 0,10
50–64 år	0,46***	0,00
65–84 år	0,54***	– 0,18
Arbete	*[F=0,83]*	*[F=1,00]*
Sysselsatt	r	r
Arbetslös	0,14	0,26
Ej i arbetskraft	0,12	0,00
Bostad	*[F=17,38***]*	*[F=9,76***]*
Hyresrätt	r	r
Bostadsrätt	– 0,54***	– 0,36***
Villa, radhus	– 0,46***	– 0,33***
Annan typ av bostad	– 0,15	0,45
R^2	0,03	0,02

Anm. r anger det svarsalternativ som är referensgrupp inom respektive kategori. Inom hakparentes anges F-värdet från testet att samtliga dummy-variabler inom en kategori är noll, och *, **, respektive *** anger signifikans på 10-, 5-, respektive 1-procentsnivån.

Källor: GfK och egna beräkningar.

Allt annat lika finns de största skillnaderna i inflationsåsikter mellan individer i olika inkomstklasser samt mellan män och kvinnor.

När vi konstaterat hur inflationsåsikterna varierar med socioekonomiska faktorer kan vi utnyttja dessa resultat för att bilda oss en uppfattning om hur mycket av skillnaden mellan de två undersökningarna som kan förklaras av skillnader i socioekonomisk struktur. Som tidigare konstaterades finns de största signifikanta skillnaderna i inflationsåsikter mellan individer i olika inkomstklasser samt mellan män och kvinnor. Eftersom både GfK och SCB stratifierar med avseende på kön kan inte skillnader i könsstruktur vara förklaringen till varför undersökningarna ger olika resultat. Tabell 4 visar därför effekterna av skillnader i inkomststruktur mellan de två undersökningarna.

TABELL 4. EFFEKTER AV SKILLNADER I INKOMSTSTRUKTUR MELLAN DE TVÅ UNDERSÖKNINGARNA
PROCENT RESPEKTIVE PROCENTENHETER

Inkomst	Andel, GfK	Andel, SCB	Bidrag, uppfattning	Bidrag, förväntning
Upp till 180 000 kr	22,1	16,1	0,00	0,00
180 001–285 000 kr	28,0	23,1	0,03	0,01
285 001–440 000 kr	25,2	31,6	–0,07	–0,03
Mer än 440 000 kr	24,7	29,2	–0,07	–0,04
Summa	100,0	100,0	–0,11	–0,06

Anm. Inkomstklasserna är något lägre i SCB:s undersökningar. Kalkylerna ska därför ses som en övre gräns för effekten av skillnaden i inkomststruktur.

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

Den första kolumnen i tabell 4 visar andelarna i respektive inkomstklass i GfK:s undersökningar och den andra motsvarande andelar i SCB:s undersökningar under 2001.[14] I den tredje kolumnen finner vi effekterna på inflationsuppfattningen av skillnaderna i inkomststruktur. Dessa effekter är beräknade som andelsskillnaden multiplicerat med respektive koefficient från tabell 3. I den sista kolumnen återfinns motsvarande kalkyler för inflationsförväntningarna.

Skillnader i inkomststruktur kan endast förklara en försumbar del av skillnaden mellan GfK:s och SCB:s inflationsåsikter.

Vi kan alltså konstatera att GfK:s undersökningar fångar upp en högre andel låginkomsttagare (med högre inflationsåsikter) än vad SCB:s undersökningar gjorde. I den sista raden ser vi dock att effekten av skillnaderna i inkomststruktur är ganska små. Om GfK:s undersökning hade haft samma inkomststruktur som SCB:s, hade både inflationsuppfattningen och inflationsförväntningen i genomsnitt blivit ca 0,1 procentenhet lägre än vad GfK faktiskt uppmätte.[15] Skillnader i inkomststruktur är alltså inte en särskilt viktig förklaring till varför de två undersökningarna ger så olika resultat i november och december 2001.

Är priserna oförändrade eller bara ungefär desamma?

En annan skillnad mellan de två undersökningarna är av mer teknisk natur. Som framgår av diagram 2 skiljer sig undersökningarna åt vad gäller de individer som svarar att de anser att priserna i dag är *ungefär desamma* som för tolv månader sedan.[16] I SCB:s undersökningar innebär

[14] Inkomstklasserna i SCB:s undersökningar 2001 var: upp till 160 tkr, 160–265 tkr, 265–420 tkr, och mer än 420 tkr. Eftersom dessa inkomstklasser är något lägre än i GfK:s undersökningar ska kalkylerna ses som en övre gräns för effekten av skillnaden i inkomststruktur.

[15] Ett alternativt tillvägagångssätt är att poststratifiera svaren, dvs. att skapa en ny uppsättning vikter som gör att enkäterna får en mer likartad inkomststruktur. Vi har gjort detta också, med kvantitativt likartade resultat, dvs. en poststratifiering av GfK:s undersökning för att matcha inkomststrukturen i SCB:s undersökning ger att inflationsåsikterna i genomsnitt skulle bli knappt 0,1 procentenhet lägre.

[16] För inflationsförväntningarna ställs följdfrågan till de individer som väljer alternativet att priserna kommer att *vara i stort sett oförändrade*. För att underlätta beskrivningen använder vi här *ungefär desamma* som synonym till *vara i stort sett oförändrade* när vi pratar om inflationsförväntningarna.

Företagen hanterar de svar som innebär att priserna är ”ungefär desamma” olika; GfK ber dessa personer att närmare precisera sina svar med hjälp av följdfrågor.

detta svarsalternativ att individen automatiskt ges en inflationsuppfattning på 0 procent. I GfK:s undersökningar ställs däremot en följdfråga till dessa individer och endast de som också svarar att de anser att priserna i dag är oförändrade jämfört med för tolv månader sedan ges en inflationsuppfattning på 0 procent.[17] Om personen inte anser att priserna varit oförändrade får han/hon uppge hur stor prisförändringen varit. På motsvarande sätt finns denna följdfråga med vid frågorna om hushållens inflationsförväntningar i GfK:s men inte i SCB:s undersökningar.

För att ta reda på hur stor kvantitativ effekt följdfrågorna har på inflationsuppfattningen kan vi koda om svaren i GfK:s undersökningar så att alla individer som anser att priserna i dag är *ungefär desamma* som för ett år sedan får en inflationsuppfattning som är 0 procent. Det är däremot omöjligt att veta exakt vad svaren på inflationsförväntningsfrågan skulle ha blivit om GfK hade använt SCB:s metod, eftersom frågorna om inflationsförväntningarna kommer efter det att frågorna om inflationsuppfattningen redan ställts. En viss individ kan alltså redan ha fått en följdfråga om inflationsuppfattningen när den tillfrågas om inflationsförväntningen och detta kan i sig påverka vilket alternativ individen väljer på inflationsförväntningarna. Vi försöker därför ringa in effekterna genom att bilda en nedre och en övre gräns för dem.

Vi kan applicera SCB:s metod på GfK:s undersökningar för att studera effekterna av följdfrågorna.

Den nedre gränsen bildas genom att koda om alla som anser att priserna om tolv månader kommer att vara *ungefär desamma* som i dag så att de får 0 procents inflationsförväntning, dvs. på samma sätt som för inflationsuppfattningen. Den nedre gränsen svarar således på frågan: ”Givet att det finns en följdfråga om inflationsuppfattningen, vad skulle inflationsförväntningen blivit om det inte hade funnits en följdfråga om inflationsförväntningen?”

För att bilda oss en uppfattning om den övre gränsen för effekten på inflationsförväntningarna av de båda följdfrågorna utgår vi från den nedre gränsen. Utöver detta kodar vi också om svaren hos de personer som svarat *nej* på följdfrågan om inflationsuppfattningen så att även dessa individer får en inflationsförväntning på 0 procent. Tanken bakom denna ytterligare justering kan illustreras av följande exempel. Antag att en individ tror att priserna i dag är 1 procent högre än för tolv månader sedan och att de kommer att vara ytterligare 1 procent högre om ett år. Antag vidare att individen tycker att prisökningar på 1 procent är ganska små, så små att priserna är ungefär desamma. När individen tillfrågas om dagens priser kanske den väljer alternativet *ungefär desamma*, men på följdfrågan svarar den att priserna inte är oförändrade utan 1 procent högre. När indi-

[17] Syftet med denna följdfråga är att försöka urskilja de som tror att priserna är *ungefär desamma* i dag som för tolv månader sedan, t.ex. att priserna i dag är 1 procent högre, från de som tror att priserna i dag är *oförändrade*.

viden sedan tillfrågas om priserna framöver väljer den kanske alternativet *stiga i samma takt*, eftersom den vet att om den väljer *ungefär desamma* får den en följdfråga som den kommer att svara *nej* på. Det faktum att det finns en följdfråga om inflationsuppfattningen kan alltså påverka vilket alternativ individen väljer på den kvalitativa frågan om inflationsförväntningen. Den övre gränsen försöker rensa bort denna effekt av följdfrågorna genom att sätta 0 procents inflationsförväntningar även på de personer som ansåg att dagens priser var *ungefär desamma* som för tolv månader sedan, men som trots detta avgett en procentsiffra för inflationsuppfattningen. Den övre gränsen är därför tänkt att svara på frågan: ”Vad hade inflationsförväntningarna blivit om det inte hade funnits någon följdfråga på någon av frågorna?” Resultaten av dessa omkodningar för att justera för följdfrågorna visas i tabell 5.

TABELL 5. INFLATIONSÅSIKTER ENLIGT GFK OCH SCB, FÖRE OCH EFTER OMKODNING
PROCENT

	GfK	SCB	GfK, nedre gräns	GfK, övre gräns
Inflationsuppfattning				
November 2001	3,32	2,04	3,23 (–0,09)	
December 2001	3,40	2,44	3,28 (–0,12)	
Inflationsförväntning				
November 2001	4,53	2,03	4,51 (–0,02)	4,36 (–0,18)
December 2001	3,49	1,93	3,19 (–0,30)	3,11 (–0,38)

Anm. Inom parentes anges skillnaden mot de siffror som GfK redovisar i kolumn 1. För inflationsuppfattningen finns ingen nedre eller övre gräns. Här visas den faktiska effekten.

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

Följdfrågorna höjer inflationsuppfattningarna i GfK:s undersökningar med runt 0,1 och -förväntningarna med upp till 0,4 procentenheter.

I de första två kolumnerna återfinner vi de ursprungliga inflationsåsikterna från tabell 1. I den tredje kolumnen finns de siffror som motsvarar fallen när vi kodar om svaren så att alla som anser att priserna är respektive kommer att vara *ungefär desamma* får 0 procents inflationsuppfattning, respektive 0 procents inflationsförväntning. I den sista kolumnen anges den övre gränsen för de båda följdfrågornas effekt på inflationsförväntningarna. Följdfrågan för de som anser att priserna i dag är *ungefär desamma* som för tolv månader sedan tenderar alltså att höja inflationsuppfattningen med ungefär 0,1 procentenhet. Följdfrågan för de som anser att priserna om tolv månader kommer att vara *ungefär desamma* som i dag höjer i sig inflationsförväntningarna med upp till 0,3 procentenheter och de två följdfrågorna tillsammans höjer inflationsförväntningarna med upp till 0,4 procentenheter.

Av de två förklaringarna tycks följdfrågorna vara den viktigaste anledningen till varför de två undersökningarna ger så olika resultat. Det är intressant att notera att även SCB hade samma följdfrågor i sina undersökningar under perioden oktober 1995–oktober 2000. Det var dock betydligt färre som svarade *nej* på följdfrågorna i SCB:s undersökningar. I

november 1995 var det visserligen hälften av de tillfrågade som svarade *nej*, men denna andel sjönk mycket snabbt och sedan februari 1996 var det färre än 10 personer per månad som svarade *nej* på respektive följdfråga. Det var just detta faktum som gjorde att SCB slutade ställa följdfrågorna. En möjlig förklaring till detta är att det kan ta en viss tid innan intervjuarna lärt sig hur de på bästa sätt ska ställa frågorna. I nästa avsnitt studerar vi effekterna av sådan inlärning djupare.

Inlärning hos intervjuarna

Skillnader i socioekonomisk struktur och effekterna av följdfrågorna kan alltså tillsammans förklara upp till 0,5 procentenheter av den totala skillnaden i inflationsåsikter mellan de två enkäterna. Detta är en inte obetydlig del av den totala skillnaden, men merparten av skillnaden kvarstår som oförklarad. Även om vi inte kan förklara varför skillnaden uppstår kan vi komma ett steg på vägen och försöka förstå hur skillnaden yttrar sig i enkätsvaren. Är det t.ex. fler som avger ”extrema svar”, t.ex. förväntar sig mer än 15 procents inflation, i GfK:s undersökningar? I så fall kan vi studera om andelen extrema svar sjunker med tiden, vilket skulle kunna vara ett tecken på att intervjuarna med tiden blivit bättre på att få fram rimliga svar. Eller ligger skillnaden främst i att det är fler personer som svarar 0 procent i SCB:s undersökningar? I så fall kan vi skapa en serie som är jämförbar över tiden genom att justera för skillnaden i andelen nollsvar. Diagram 3 visar fördelningen av hushållens inflationsförväntningar i november och december 2001.

Diagram 3. Fördelning av inflationsförväntningar, november–december 2001
Procent

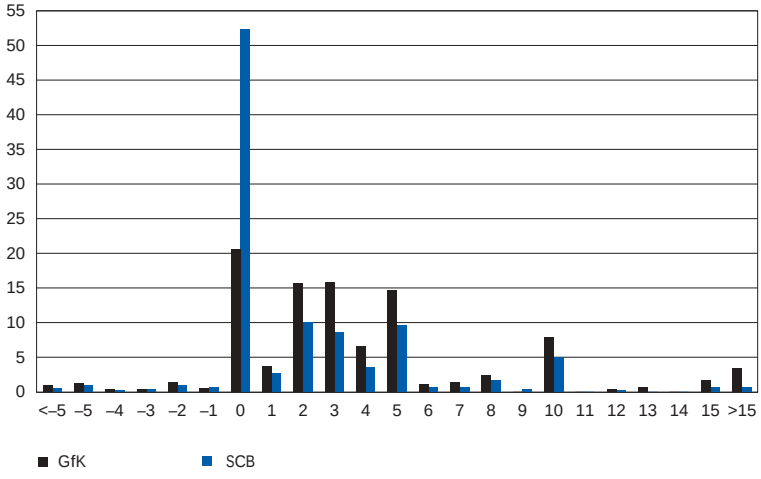

Anm. I de fall svaret är ett decimaltal, är det avrundat till närmaste heltal i diagrammet.

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

I diagram 3 finns två olika staplar för varje inflationsförväntning. Den svarta stapeln visar hur stor andel som valt respektive siffra i GfK:s undersökningar och den blåa stapeln visar motsvarande andelar i SCB:s undersökningar. Som framgår av diagrammet innehåller SCB:s undersökningar en betydligt högre andel individer som förväntar sig 0 procents inflation. Spegelbilden av detta är att andelarna som väljer någon annan siffra än 0 är högre i GfK:s undersökningar. Utöver skillnaden i andelen hushåll som förväntar sig 0 procents inflation kan skillnaden i andelen individer som tror på mer 15 procents inflation vara en förklaring till varför undersökningarna ger olika resultat.

Den kvarstående skillnaden består främst av att GfK:s undersökningar innehåller en betydligt lägre andel individer som förväntar sig 0 procents inflation.

Tabell 6 visar därför hushållens genomsnittliga inflationsförväntningar när vi endast studerar de som förväntar sig en positiv inflationstakt, respektive när vi studerar de som förväntar sig en inflation mellan 0 och 15 procent.

TABELL 6. MEDELVÄRDE FÖR DE INDIVIDER SOM ANGETT ETT SVAR STÖRRE ÄN 0 PROCENT, RESPEKTIVE MELLAN 0 OCH 15 PROCENT, NOVEMBER-DECEMBER 2001
PROCENT

	GfK>0	0<GfK≤15	SCB>0	0<SCB≤15
Inflationsuppfattning				
November 2001	6,59	5,15	6,02	5,27
December 2001	6,45	5,04	6,57	5,64
Inflationsförväntning				
November 2001	5,89	4,91	4,71	4,47
December 2001	5,23	4,29	4,89	4,56

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

I den första kolumnen finns de genomsnittliga inflationsåsikterna för dem som tror på en positiv inflationstakt i GfK:s undersökningar och i den tredje kolumnen finns motsvarande siffror i SCB:s undersökningar. I den andra och fjärde kolumnen finns de genomsnittliga inflationsåsikterna för dem som tror på en inflationstakt mellan 0 och 15 procent i GfK:s respektive SCB:s undersökningar.

Skillnaden i inflationsuppfattning, som var 1,28 respektive 0,96 procentenheter i november respektive december 2001, sjunker alltså till 0,57 respektive -0,12 procentenheter när vi endast studerar de hushåll med en inflationsuppfattning som är högre än 0 procent. Om vi dessutom rensar bort extrema svar i form av inflationsuppfattningar högre än 15 procent visar GfK:s undersökningar till och med lägre inflationsuppfattningar än SCB:s (0,12 respektive 0,60 procentenheter lägre).

För inflationsförväntningarna var den ursprungliga skillnaden mellan undersökningarna 2,50 respektive 1,56 procentenheter. Här minskar skillnaden till 1,18 respektive 0,34 procentenheter när vi endast studerar de individer som tror på en positiv ökningstakt. När vi dessutom rensar bort de hushåll som förväntar sig en högre inflationstakt än 15 procent ger

GfK en inflationsförväntning som är 0,44 procentenheter högre i november, medan den är 0,27 procentenheter lägre i december. Skillnader i andelen nollsvar och andelen svar som är högre än 15 procent är alltså viktiga för att förstå varför undersökningarna ger olika resultat. I diagram 4 och 5 visas hur dessa andelar utvecklar sig över tiden.

För inflationsuppfattningarna i diagram 4 är den största skillnaden alltså att andelen nollsvar är betydligt högre i SCB:s undersökningar. I samband med att GfK tar över undersökningarna faller andelen hushåll med 0

Diagram 4. Andel individer som uppfattar att inflationen är 0 respektive minst 15 procent i de två undersökningarna, januari 2000–maj 2004
Procent

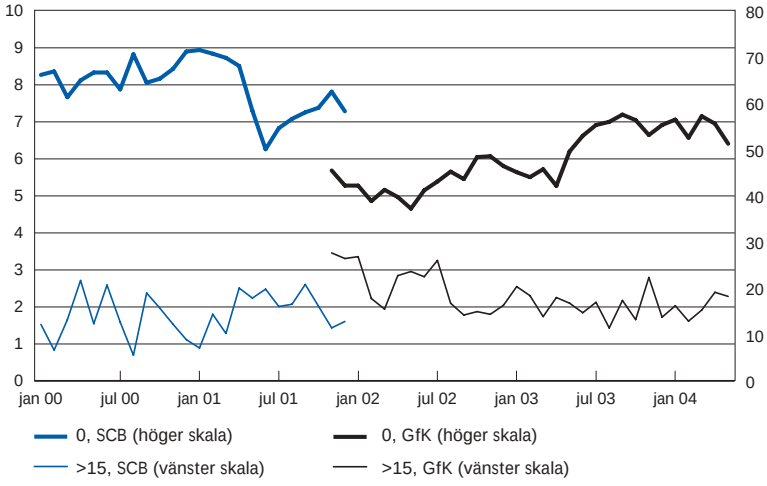

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

Diagram 5. Andel individer som förväntar sig 0 respektive minst 15 procents inflation i de två undersökningarna, januari 2000–maj 2004
Procent

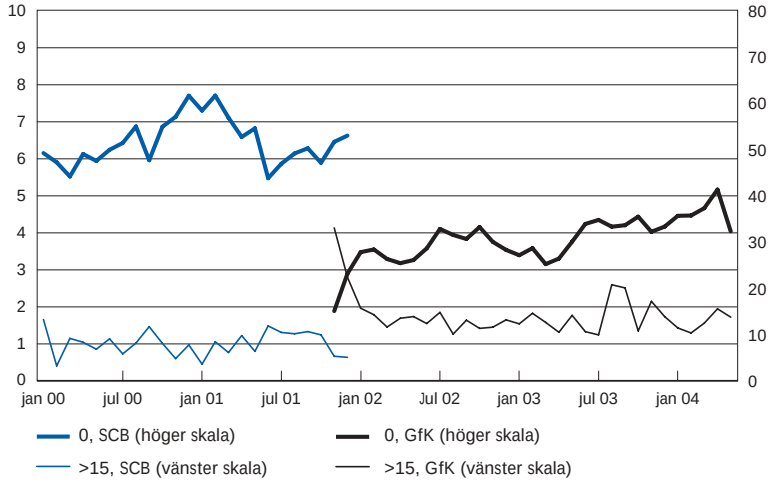

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

procents inflationsuppfattning från ungefär 60 till ungefär 40 procent. Andelen nollsvar stiger sedan med tiden och når nivåer i linje med SCB:s undersökningar mot slutet av perioden. En annan skillnad är att andelen svar större än 15 procent stiger när GfK tar över undersökningarna, men denna skillnad är betydligt mindre och försvinner relativt snabbt.

För inflationsförväntningarna är det nästan 4 procentenheter fler som förväntar sig minst 15 procents inflation i GfK:s undersökning i november. Denna andel sjunker dock relativt snabbt och är redan i januari 2002 nere på ungefär 2 procent. Därmed är den ungefär 1 procentenhet högre än vad den var i genomsnitt i SCB:s tidigare undersökningar. Att denna andel är hög i början för att därefter sjunka kan vara ett tecken på att det tar tid för intervjuarna att lära sig hur man får hushållen att uppge rimliga inflationsförväntningar. Andelen nollsvar har däremot hela tiden varit betydligt lägre i GfK:s undersökningar. Visserligen har andelen nollsvar stigit över tiden i GfK:s undersökningar, men i dag ligger de på nivåer strax under 40 procent. I SCB:s undersökningar steg andelen nollsvar kraftigt i samband med att Riksbankens inflationsmål infördes och har legat runt 50 procent sedan dess.[18]

För att skapa konsistenta tidsserier kan vi justera GfK:s serier så att andelen hushåll med 0 procents inflationsåsikter överensstämmer med SCB:s.

Sammantaget verkar den viktigaste skillnaden mellan SCB:s och GfK:s undersökningar bestå av att GfK fångar upp en betydligt lägre andel individer med inflationsåsikter på 0 procent. Detta beror dock endast delvis på att GfK återinfört följdfrågorna. Även om vi inte kan förklara varför GfK fångar upp färre individer med 0 procents inflationsåsikter, så kan vi skapa en serie som är jämförbar över tiden genom att kontrollera för skillnaderna i andelen nollsvar. Genom att ”korrigera” GfK:s undersökningar så att andelen individer som uppfattar att inflationen varit 0 procent är ungefär 64 procent, vilket den var i genomsnitt i SCB:s undersökningar under 2000–2001, kommer de två undersökningarna att ge någorlunda konsistenta inflationsuppfattningar. På motsvarande sätt kan vi ”korrigera” GfK:s inflationsförväntningar så att andelen individer med 0 procents inflationsförväntningar är 52 procent. Dessa justerade serier visas i diagram 6 och 7.

Av diagrammen framgår att justeringen för andelen nollsvar ger tidsserier som är någorlunda konsistenta, utom för just november och december 2001, där andelen extremsvar också spelade roll för skillnaden.[19] De justerade serierna ger naturligtvis en annan bild av hushållens

[18] I Bryan & Palmqvist (2004) finns en diskussion av varför så många hushåll förväntar sig stabila priser när ett inflationsmål införs.

[19] Vi har också skapat serier där vi matchar både andelen nollsvar och andelen svar som är större än 15 procent. Detta ger serier som avviker med ca 0,2 procentenheter från de justerade serierna i diagram 6 och 7. Eftersom en stor del av variationen i genomsnittliga inflationsåsikter beror på variationer i andelarna föredrar vi att göra så liten åverkan på andelarna som möjligt och redovisar därför bara serier där vi matchar andelen nollsvar.

Diagram 6. Ursprungliga och justerade inflationsuppfattningar, januari 2000–maj 2004
Procent

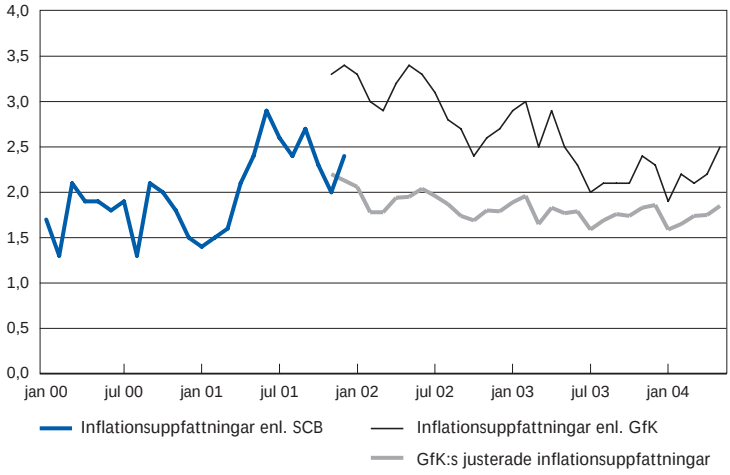

Anm. Den justerade serien för GfK innebär att andelen individer med 0 procents inflationsuppfattning satts till 64 procent.

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

Diagram 7. Ursprungliga och justerade inflationsförväntningar, januari 2000–maj 2004
Procent

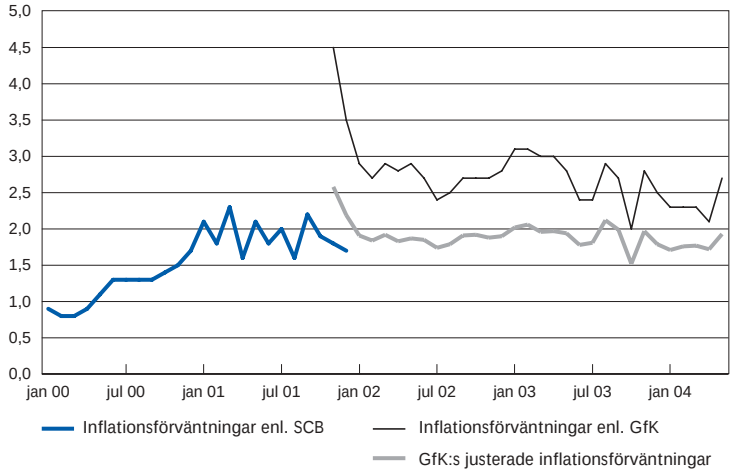

Anm. Den justerade serien för GfK innebär att andelen individer med 0 procents inflationsförväntning satts till 52 procent.

Källor: GfK, SCB och egna beräkningar.

genomsnittliga inflationsåsikter, men även profilerna på serierna ser lite annorlunda ut. Exempelvis indikerar den ursprungliga serien att hushållens inflationsuppfattningar sjunkit över tiden, men den justerade serien visar att detta i huvudsak beror på att andelen nollsvar stigit under samma period. Den ökning i inflationsuppfattningar som noteras i slutet av perio-

den beror också i huvudsak på att andelen nollsvar sjönk då. Vad gäller inflationsförväntningarna indikerar den justerade serien att dessa legat stabilt förankrade kring Riksbankens inflationsmål under hela perioden.

Skillnaden mellan den ursprungliga och den justerade serien för inflationsuppfattningen minskar över tiden, från ca 1,2 procentenheter i januari 2002 till ca 0,6 procentenheter i maj 2004. Motsvarande skillnader för inflationsförväntningarna är 0,9 respektive 0,8 procentenheter. Eftersom skillnaden mellan den ursprungliga och den justerade serien för inflationsuppfattningen varierar över tiden kan man inte korrigera för brottet i tidsserien med en dummy-variabel. Däremot är skillnaden mellan den ursprungliga och den justerade serien för inflationsförväntningarna relativt stabil över tiden. Om man exempelvis vill testa om hushållens inflationsförväntningar uppfyller antaganden om rationalitet bör brottet i tidsserien i dagsläget kunna hanteras med hjälp av en dummy-variabel. Det är dock viktigt att följa andelen nollsvar i GfK:s underökningar framöver för att se om den närmar sig nivåerna i SCB:s tidigare undersökningar. Om så är fallet, är en justering av den typ som gjorts i diagram 6 och 7 att föredra framför dummy-variabler.

Skillnaden mellan den ursprungliga och justerade serien minskar över tiden för inflationsuppfattningen medan den är relativt stabil för inflationsförväntningarna.

En stor del av skillnaden kvarstår som oförklarad

Hushållens inflationsåsikter skiljer sig som framgått åt mellan olika socioekonomiska grupper. I såväl SCB:s som GfK:s undersökningar stratifieras urvalet för att säkerställa representativiteten med avseende på kön, ålder och region. Däremot skiljer sig inkomststrukturen åt mellan de två enkäterna. Skillnaden i inkomststruktur kan dock endast förklara upp till 0,1 procentenhet av skillnaden i hushållens inflationsåsikter.

Skillnader i socioekonomisk struktur och effekterna av följdfrågorna kan tillsammans förklara upp till 0,5 procentenheter av den totala skillnaden.

En kvantitativt sett viktigare skillnad mellan undersökningarna handlar om hur de som svarat att priserna är ”ungefär desamma” följs upp. I SCB:s undersökningar sker inte någon uppföljning av dessa individer utan de kodas som att de har 0 procents inflationsuppfattning respektive inflationsförväntning. I GfK:s undersökningar ställs en följdfråga för att särskilja de som tror att priserna är ungefär desamma (t.ex. bara 1 procent högre) från de som tror på helt oförändrade priser (0 procents inflation). Dessa följdfrågor tenderar att höja hushållens inflationsåsikter med upp till 0,4 procentenheter.

Den kvarstående skillnaden består huvudsakligen av att det är betydligt färre individer med 0 procents inflationsuppfattning eller inflationsförväntning i GfK:s undersökningar, även efter att vi korrigerat för följdfrågorna. Andelen individer med inflationsåsikter på 0 procent stiger visserligen med tiden i GfK:s undersökningar, men det är en bit kvar innan andelen är så hög som den var i SCB:s undersökningar. Även om vi inte kan

Den kvarstående skillnaden består främst av att det är betydligt färre individer med 0 procents inflationsuppfattning eller -förväntning i GfK:s undersökningar.

förklara varför andelen nollsvar är så mycket lägre i GfK:s undersökningar kan vi åtminstone skapa konsistenta tidsserier genom att korrigera för skillnaden i andelen nollsvar. Vad gäller hushållens inflationsförväntningar finner vi också att man i nuläget kan hantera brottet i serien med en enkel dummy-variabel, exempelvis när man försöker testa om hushållens inflationsförväntningar uppfyller antaganden om rationalitet. Det är dock viktigt att följa utvecklingen av andelen hushåll med 0 procents inflationsförväntningar framöver. Om denna andel stiger och närmar sig nivåerna i SCB:s undersökningar kan brottet i serien inte längre hanteras med en så enkel justering som en dummy-variabel.

Enkäten tycks inte vara representativ med avseende på utbildningsnivå och inkomstfördelning.

Vår analys indikerar också att enkäten inte är representativ med avseende på utbildningsnivå och inkomstfördelning. Eftersom hushållens inflationsåsikter varierar med utbildning och inkomst är det viktigt att enkäten görs så representativ som möjligt även med avseende på dessa faktorer. Av dessa faktorer varierar inflationsåsikterna mest med inkomsten, varför det är viktigast att enkäten görs representativ med avseende på inkomsten. Inkomstbegreppet i HIP:en avser hushållets sammanlagda disponibla årsinkomst, inklusive skattepliktiga bidrag, före skatt. Ett argument mot att stratifiera urvalet med avseende på detta inkomstbegrepp är att det är svårt för den intervjuade att uppge hushållets sammanlagda disponibla årsinkomst, inklusive skattepliktiga bidrag, före skatt. Om så är fallet skulle man kunna pröva att utföra stratifieringen med avseende på någon variabel som är korrelerad med detta inkomstbegrepp, exempelvis den intervjuades månadslön före skatt.

Slutligen är det naturligtvis olyckligt när det uppstår brott i viktiga tidsserier. Vid eventuella framtida metodändringar vore det därför önskvärt att undersökningarna genomförs parallellt under en längre period än två månader, så att man i efterhand kan utreda varför eventuella brott uppstod och därigenom skapa konsistenta tidsserier.

Referenser

Bryan, M. F. & Palmqvist, S., (2004), ”Testing Near-Rationality Using Detailed Survey Data”, PM, Sveriges riksbank.

Bryan, M. F. & Venkatu, G., (2001a), ”The Demographics of Inflation Opinion Surveys”, *Economic Commentary*, Federal Reserve Bank of Cleveland.

Bryan, M. F. & Venkatu, G., (2001b), ”The Curiously Different Inflation Perspectives of Men and Women”, *Economic Commentary*, Federal Reserve Bank of Cleveland.

Heikensten, L., (1999), “Riksbankens inflationsmål – förtydliganden och utvärdering”, *Penning- & valutapolitik* , nr 1, Sveriges riksbank.

Heikensten, L. & Vredin, A., (2002), “The Art of Targeting Inflation”, *Penning- & valutapolitik,* nr 4, Sveriges riksbank.

Jonung, L., (1981), “Perceived and Expected Rates of Inflation in Sweden”, *American Economic Review* 71 (5), 961-8.

Kokoski, M., (2000), “Alternative CPI Aggregations: Two Approaches”, *Monthly Labor Review* 123 (11), 31-9.